

הַלְבוּת פְּרָכוֹת סִימָן נה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לא]

על-כּל־פְּנִים צְרוּף עֶשְׂרָה לֹא דְאוֹרִיתָא הוּא⁽³⁹⁾ וכו', אֲבָל לְעֵנִן שָׁר חִיּוּבָא דְאוֹרִיתָא אֵינִי מוֹעִיל⁽⁴⁰⁾.

(39) אך לענין למנותו לש"ץ המוציא אחרים ידי חובתם, כתב לעיל (סי' נג ס"ק כה) שלשיטת אותם פוסקים אסור, שאין לסמוך על כך כשצריך להוציא אחרים ידי חובתם במצוה שחיובה מדאורייתא.

(40) ומי שיש לו מחלת נפילת השערות, ואין לו שום שיער בגופו מיום הולדו, ראה מה שכתב הגר"ש וואזנר (קול התורה, תשרי תשס"ז עמ' קעז).

[משנ"ב ס"ק לב]

וּבְלִבְד שִׁישָׁאָרוּ רַבִּים שְׁאִין מִתְפַּלְלִים שְׂמוֹנֵה־עֶשְׂרָה וִיכוּלִין לְעֵנֹת עֲמָהֶם⁽⁴¹⁾.

(41) ודין זה שאפשר לומר קדיש ולצדף גם את מי שעדיין מתפלל שמונה עשרה, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל במהדו"ב בסוף הספר תשובה כב) שנאמר גם לענין חזרת הש"ץ, וכן משמע בבית"ל (ד"ה או). אמנם לענין חזרת הש"ץ, כתב השו"ע לקמן (סי' קכד ס"ד) שאם אין תשעה שמכוונים לברכות הש"ץ, קרובות ברכותיו להיות לבטלה, וכתב על כך המשנ"ב שם (ס"ק יט) שהעולם נוהגים לצדף למנין ולחזרת הש"ץ אפילו מי שמדבר ואינו שומע חזרת הש"ץ, ולכן טוב שיתנה הש"ץ שאם לא יענו אמן ויכונו לברכותיו תהיה התפילה בתורה נדבה. ודעת הגר"ש איערבך (הליכות שלמה תפלה פי"ט דבר הלכה אות ג) שיש לחלק בין קדיש לחזרת הש"ץ, וכן משמעות דברי השו"ע הרב (ס"ז) והקצוש"ע (סי' טו ס"ז וסי' כ ס"ב).

ומנין שבו כל הציבור רוצים לומר קדיש ואין מי שיענה אמן, כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ב סי' יד) שיכולים לעשות כן, מפני שאפשר לומר שאומרים 'ואמרו אמן' למלאכים או שיש אנשים בחוץ ששומעים, או שכל אחד אומר לחבירו 'אמרו בלבבכם אמן', וכתב הב"א שיש חי (שנה א פ"י ויחי אות טז) שמי"מ לבתחילה יהיה שיהיה שם אחד שעונה. והכף החיים (ס"ק לא) כתב שאם צריך שיענו אם כן צריך שנים, שהרי אומרים 'ואמרו' לשון רבים, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' ל) שיהדרו שיהיו שנים שיענו.

[משנ"ב ס"ק לג]

וּלְעֵנִן קְרִיאַת הַתּוֹרָה וְנִשְׂיַאת פְּסִים צְרִיף עֵינָיו⁽⁴²⁾.

(42) לענין קריאת התורה, כתב בבית"ל לקמן (סי' קמו ס"ב סוף ד"ה ולקרות שנים) שיש לפשוט את הספק, שלדעת השו"ע לא מועיל לצדף ישן.

ובביאור ספיקו של הפמ"ג, ראה מה שכתבנו לקמן סי' קכח ס"ק א.

[משנ"ב ס"ק לה]

וְאֶפְלוּ אִם יֵשׁ מִנֵּן בְּלַעֲדוֹ⁽⁴³⁾.

(43) אמנם, לקמן (סי' קכד ס"ג) כתב הרמ"א שאם יש יחידים בקהל שמאריכים בתפילתם אין צריך להמתין עליהם, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק יג) שהוא מפני טורח הציבור. ותירץ המקור חיים (שם) ששם מדובר לענין קדושה, ועד שיוגיע הש"ץ לשם מסתמא יסיים את תפילתו, אך כאן מדובר לענין קדיש שלאחר שמונה עשרה. ובשו"ע הרב (סי"ט) מחלק ששם מדובר דוקא במאריך בתפילתו. והשו"ת שלמת חיים (סי' קכח) מיישב בדעת המשנ"ב, שכאן מדובר בתפילת המנחה שהיא עשה שעה ארבע בני אדם עסוקים במלאכתם, אבל לקמן מדובר בשחרית שבה חששו הרבה על טרחת הציבור. וראה מה שכתבנו לקמן סי' קכד ס"ק יג.

[משנ"ב ס"ק לח]

שְׂמֵבִין בְּשַׁעַה שְׁמַסִּים הַשְּׁלִיחַ צְבוּר סוּף הַבְּרָכָה וְעוֹנָה אֶמָן⁽⁴⁴⁾, מְצַרְף לְכָלִי עֲלֵמָא⁽⁴⁵⁾.

(44) ולענין חרש שאינו שומע כלל, ואף אינו מדבר כשאר אדם, אך מדבר בתנועות שפתיים שונות משאר כל אדם ובשפת עילגים, דעת הגר"ש איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' לד) שאם דיבורו באופן שסתם בני אדם יכולים להבין כוונתו, ולא רק הקרובים אליו, דינו כפיקח לכל דבריו ויכול להצטרף למנין, וכן דעת הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' י). אך הוסיף הגר"ש איערבך (שם) שמסתבר שאין להעלותו לתורה, כיון שאינו יכול לברך כראוי.

(45) ולענין השומע על ידי מכשיר שמיעה, ועונה אמן עם הקהל, דעת הגר"ש איערבך (תפילה כהלכתה פ"ח הע' פא) שאף שעל ידי המכשיר אין הוא שומע את קולו של המדבר, אלא רק שומע קול מאיזה דבר שמתנדנד באותן תנועות של הקול המדבר אליו, מ"מ כיון שעונה אמן מצטרף הוא למנין, וכמו שכתב המשנ"ב כאן. ובשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ט הע' 4) כתב הגר"ש איערבך, שהחז"א אמר לו שיתכן שכיון שהקול הנשמע נוצר על ידי אדם וגם נשמע מיד כדרך המדברים, אפשר שגם זה נחשב כשומע ממש. וכתב שם הגר"ש איערבך שהוא חידוש גדול ואינו מבין אותו. ובשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"ג סי' לג) כתב שדיני התורה נקבעים לפי מצב האדם עצמו, ולא לפי מה שנוצר על ידי מכונות וכדו', ולכן אם ללא המכשיר אינו שומע דינו כמדבר ולא שומע. וראה מה שכתבנו לעיל סי' נג ס"ק מא.

[ביה"ל ד"ה חרש]

לְכָלִי עֲלֵמָא צְרִיף לְהַשְׁמִיעַ לְאָנְוָא⁽⁴⁶⁾.

(46) וכן לענין זימון, כתב לקמן (סי' קצט ס"י ד"ה מצטרפין) שמשמע זה אין לחרש זה להיות המזמין להוציא אחרים בברכת המזון, והוסיף, שבזמנינו שכל אחד מברך לעצמו והזמין אינו מוציאם ידי חובה אלא רק אומר 'עברך', יתכן שיש להקל שאף זימן, וסיים בצ"ע.

[ביה"ל ד"ה הוא כשוטה]

הוא כְּשׁוֹטָה⁽⁴⁷⁾ וכו', וְאִם אֵין בּוֹ שׁוֹם סִימָן שְׁטוֹת פְּשִׁיטָא⁽⁴⁸⁾.

(47) ונער הלוקה בשכלו, כתב הגר"ש איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' לד) שכל שהוא מבין ויש לו דעת כמו פעוטות ויודע שהקדוש ברוך הוא נתן לנו תורה ואנחנו מקיימים את המצוות, נחשב כבן דעת לקיום מצוות.

ולענין צירוף שיכור למנין, כתב לקמן (סי' צט ס"ק ז) שאינו מצטרף, ובספר שו"ת הלכות (שם ס"ד) משמע שאינו מצטרף אפילו לא שתה אלא כשיעור שעדיין יכול לדבר בפני אדם חשוב.

(48) אמנם, במשנ"ב לקמן (סי' קצט ס"ק כט) כתב בביאור דברי הרמ"א שם כדברי המג"א בשם הלחם חמודות (ברכות פ"ז אות נד), שהכוונה למי שאינו שוטה גמור, והוסיף בשם הלחם חמודות שאינו חכם כל כך כשאר האנשים, והעם מחזיקים אותו לשוטה.

[משנ"ב ס"ק מ]

וּבְדַרְבָּנָן לְקָלָא⁽⁴⁹⁾. וְעֵין לְקָמָן בְּסִימָן קֶצֶט בְּמִגְן אֲבָרְהָם סְעִיף־קָטָן ח, וְצְרִיף עֵינָיו קָצֶת⁽⁵⁰⁾.

(49) ולכן לענין לצדפו לזימון, כתב לקמן (סי' קצט ס"ק כז) שכן שלש עשרה שנה יכול להצטרף לזימון משום שמסתבר שכבר הביא שתי שערות, אבל אינו יכול להיות המזמין ולהוציא אחרים **המשך במילואים עמוד 13**

הלכות ברכות סימן נה

פז באר הגולה

ל תהות מומיו
דפרק ח סתולות
תפלה בשם הרים
ג המיי בירב
והאגור בסיון רוב
ז תהות מימיו שם
ח תשובת מהרי"ל
ט מרדכי דקהות
יבמות מהתא דבבא
מציצא דף קב

מחזקין אותו כגדול ואומרים (לא) לענין זה (ס) [ס] מסתמא הביא שתי שערות (מהרי"ק שורש מ"ט): **ו** לואם התחיל (לב) אחד מהעשרה להתפלל (ט) [ט] לבדו ואינו יכול לענות עמהם (לב) *או כשהוא יושן, אפלו הכי (לד) מצטרף עמהם: ז יבשאחד מתפלל לבדו, (לה) נכון שהאחרים נמתו מלומר (י) קדיש (לו) עד שיגמרו (לי) כדי שיוזף גם הוא: ח (לה) *חריש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הן כפקחין ומצטרפים, אכל מי שאינו שומע ואינו מדבר הרי *הוא כשוטה וקטן: ט לעולם הוא קטן עד שיקבא (לט) שתי שערות (מ) אחר שיהיה (מא) בן י"ג (מב) ויום אחר, ושנת העבור בת י"ג חריש:

באר היטב

סימן כה, ופרי"ח כ' דאם יש לו מי שיסתדל בשבילו דאם רצה לקרות אין מוחין בידו, מסתבר דאי מצטרף ע"ש ועי' בלק"ט הקמח דף י' ע"ב: (ד) מסתמא. ר"ל לענין תפלה שהיא מדרבנן, ועל כ"י נג ס"ק י"ג משיש בשם הסמ"ע והש"ך: (ט) לבדו. דוקא א' ולא שנים, מ"א דלא כהר"מ"ח, וכן גבי לשן דוקא א' ולא שנים ג' ג', עמ"א. ושו"י חולק וס"ל דישן אפלו א' אינו מצטרף ע"ש וכ"כ הפרי"ח שדברי הש"י עקר ע"ש. ובהקל"ט ח"א סימן ער כתב הא דישן עולה למנוח הינו בפניו מגלה ע"ש, והיה הדרן חולק עליו ע"ש, ועין סי' קכד סי": (י) קדיש. ואם הוא ישן מעירים אותו, ואם לא רצה לעמוד

משנה ברוכה

כן הוא דעת רב הפוסקים באין העודן בסימן קנה סעוף יבן ולא הביא שתי שערות, דאז מהני הסימנים לשריה לקריס למפרע, (כ) בין שנולדו לו הסימנים בשנת עשרים או קדם לה, אבל קדם שהגיע לשנת עשרים, אף עלפי שיש לו כל הסימני קריסות אמרינן גרוין הוא קטן. ועין בפר"י מגדים שצדד לומר, דלענין תפלה שהוא מדרבנן אפשר דיש להקל לצרפו אפלו קדם עשרים, אם נראה בו סימני קריס: (לא) לענין זה. רוצה לומר, לענין תפלה שהוא מדרבנן. ואפלו דעת הפוסקים דתפלה היא דאורייתא, על-כ"ל פנים צדוף עשרה לאו דאורייתא הוא⁴⁶, על-כן סמכין על זה ואמרינן כיון שבא לכלל שנתיו מסתמא הביא שתי שערות, דרוב אנשים מפניו שהגיעו לכלל שנים מסתמא מביאין שתי שערות אבל לענין שאר חיובא דאורייתא אינו מועיל⁴⁷. [ועין בפרי"מגדים שפארין בנה ומסיק דמשום דהוא מעוט המצוי על-כן החמירו מדרבנן לענין דאורייתא כמו לענין בדיקת הראיה:] **ו** (לב) אחד מהעשרה. הוא הדין (כמ) יותר מאחד, ובכ"ד שישארו רבם שאין מתפללים שמונה עשרה וכולין לענות עמהם⁴⁸. (כט) ויש מחמירין ביותר מאחד. ובגין, בודאי (ל) אין לצרף אפלו במקום הדחק ביותר מאחד, כי בלא הכי יש הרבה פוסקים המחמירים בגין ובקלקמה: (לג) או שהוא יושן. עין בפרי"מגדים שקב, שהוא הדין לענין זמן עשרה גס-כן ישן מצטרף לדעת השלחן-ערות כמו לענין תפלה, ולענין קריאת התורה והשיאת כפי צורך עיניו⁴⁹; אף לענין קריאת המגלה בודאי אין הישן מצטרף לעשרה לכלי עלמא, דכמגלה כפי עשרה לפרכוסימי נסא ובגין ליכא פרכוסי: (לד) מצטרף עמהם. דבכל עשרה שהם גדולים שכינה שריא ביניהם, ד"ו וקדשתי בתוך בני ישראל" קרינן בהו, ולא דמי לקטן דלאו בר קדשה הוא. ועין בט"ז שהולק לענין ישן וכסירא לה דאין מצטרף, והסכים עמו הפרי"ח דישן חשיב כשוטה, עין שם, על-כן (לא) לכתולה בודאי צריך להקיצו ועל-כ"ל פנים (לב) לעוררו שיהיה מתנמנמ, ועין בבאור הלכה: ז (לה) נכון וכו'. ואפלו (לג) אם יש מנוח בלעדיו⁵⁰: (לו) עד שיגמרו. והוא הדין בגין (לז) צריך להקיצו, ואם לא רצה לעמוד אין צריך להמתין, לדעת השלחן-ערות, ומצטרף, אבל יש חולקין בנה וכמו שכתבתי בסעף-קטן לד: (לי) כדי שיוזף. ודוקא (לה) אם ישאר שהות ביום להתפלל: ח (לה) חריש המדבר. ודעת הש"י לקמן בסימן קכד סעף קטן [ב] ש"אין מצרפין למנוח מי שאינו שומע אף על-גב שהוא מדבר, שלא ידע לענות אמן על הנכרות שמברך השליח-עבור: אכן (לו) הרבה מסכימין עם פסק השלחן-ערות וסוכרין שאין זה מעכב לענין צדוף, ואם הוא מוכן הנכרות וכשרואה שעונין עונה עמהם, דומיא דהגפת הסודרין בבית-הכנסת של אלכסנדריא, שפבינן בשעת שפסחים השליח-עבור סוף הנכרה ועונה אמן⁴⁴, (לז) מצטרף לכלי עלמא⁴⁵: ט (לט) שתי שערות. ומקומן ושעור גדולתן במאר באבן העזר בסימן קנה סעף י"ז יח: (מ) אחר שיהיה. שכן (לה) קבלו חז"ל, הלכה למשה מסיני שלא יקרא הנזר איש עד שישלמו לו י"ג שנה ויביא גם-כן שתי שערות, והוא מקלל כל השעורין שקבלו חז"ל הלכה למשה מסיני. ואמנן קומא לן כיון שהגיעו לכלל שנים תזקה שהביאו שתי שערות, ולכן אפלו אם אנו רואין שאין להם שתי שערות חשיבן שפא היה להם אלא שגשרו, שכן דרך שערות הללו לנשר, פעמים מחמת בחישות ופעמים מחמת שמנונית, ומכל מקום לא סמכין על תזקה זו לגמרי, אלא דריגין לה כספק, ולכן אולנין תמיד לחמרא בכל דבר שהוא מדאורייתא ובדרבנן לקלא⁴⁸. ועין לקמן בסימן קצט במגן-אברהם סעף-קטן ז, וצריך עיון קצתו⁵¹, ועין לעיל בסעף-קטן לא מה שכתבנו שם בשם הפרי"מגדים: (מא) בן י"ג שנה. ואביו מהימן על זה⁵¹ ולא איש אחר⁵², כן איתא בקדושינו ס"ד עמוד א בתוספות דבור המתחיל נאמן. ואם מת אביו ואינו יודע אמתו נעשה בן י"ג שנה, לכאורה דינא הוא דמפנין שהביא שתי שערות חיב לנהר במצות התורה בדין שאר גדול, דספקא דאורייתא הוא⁵³, ועין: (מב) ויום

שערי תשובה

ללמד מעט פסבאים הסנין: [ס] מסתמא. עבתי"ש, ומשמע דלענין חיובא דאורייתא אינו מועיל, ובאמת דעת הרבה פוסקים דתזקה דבבא נמי דאורייתא. ועין לעיל סי' לט מ"ש מדברי הגיב מ"ח וכשרית בית-אפרים חלק א"י"ע באריכות כדן ענין. ומ"ש יושן סי' גג ס"ק יג, ששם כתב שכתחלת היום שנולד יום א' קרינן, ור"ל שתחלת נמיטת הלילה של היום שנולד בו זה מקרי תחלת היום, וכ"כ הב"ח להקדים סי' קמה דמיך שהחשיך נעשה גדול אף שערין אין י"ג שנה משעה שנולד ע"ש. ועין בשרית גיב מ"ח סי' ו שכתב שפשיע המנהג המסוגיא דהקף כשחשבה ליל שנולד בו נעשה בי"מ ואין לזוז מהמנהג ע"ש, ועין במגיא סימן סט ס"ק ד ושם הראה מקום לסי' רלו: [ט] לבדו. עבתי"ש, ובכ"י"י כתב ג"כ להחמיר כהש"י ויש לעוררו שיהיה עכ"פ מתנמנמ, וכתב הא"י בשם הרדב"ז סימן קמא שאם

באור הלכה

* או שהוא יושן. עין במשנה ברורה מה שכתבנו דלקחתה יש על-כ"ל פנים לעוררו. ואם אי אפשר גבין בנה, צריך עיון למשעה, כי אף בדפרי"מגדים כתב דאם אי אפשר, הסומך על שלחן-ערות לא חסיד, וכן משמע מהסו"תא"ג, הלא הבר"י יוסף וכן הדר"ך-חיים הסכימו עם הש"י ופרי"ח. ואפשר דבמקום שמתפללין קדיש וקדשה בקול הם והשאר בלחש יש להקל במקום הדחק בגין, דילת כזה חשש ברכה לבטלה, וכן משמע בפרי"מגדים דזה קיל יותר: * חריש המדבר ואינו שומע. עין בפרי"מגדים שמתפק מרש המדבר ואינו שומע המנוח לצאת בבכ"ת חברו, והוא יודע או הנכרה שהוא מברך להוציאו, ואם נא בנה אפלו אם ענה אמן. ועין שם עוד דמשמע מדברי רמי שהוא מדבר ואינו שומע אין ראוי להיות ש"י, לדעת הש"י בסימן תרי"ט סעף קטן א, הנה משמע מה דלפי מה שפסקו האורונים [הב"ח ומ"א והגרי"א ושאר אחרונים] דלא כש"י, דאי כיון להוריד מש"י בשביל זה. אמנן בהרד"י ר' עקיבא אינו בסיון נג משמע דלכלי עלמא אין כדן וצ"ה ש"י בנה, וחיבל לכתחלה לכלי עלמא צריך לתשמיש לאינו⁴⁶: * הוא כשוטה⁴⁷ קטן. עין בסימן קצט סעף י' בהג"ה דמשמע דאף שוטה אם הוא מוכן ומכין מצטרף לזמן, ואם אין, הוא הדין לתפלה על-כ"ל פנים בשעת הדחק ודלפי דעת הרמ"א לעיל בסעף ד בהג"ה משמע דתפלה קלא מצדוף ממוין, דבהפלה במקום הדחק משמע מנה דיש לספק דה מקולף, כמו שכתב בהרא"ה בדר"ב"משה, ואלו בסיון קצט לענו מוחמיר ואין מתקל שם קלל בנה, והשעם, כרי שלא ישארו וישאל בלי ברכו וקדשה. ועין שם במגן-אברהם סעף-קטן ח בשם הל"ח-חמדות דמפרש דשם אינו באינו שוטה גמור, ולא נהירא, כי סבר לתמן הקשאי מסימן זה ולא תקן, לפי מה דקראת לן ביורה-דעת סימן א דאפלו בסימן אחר מסימני שטות הוא שוטה גמור מן התורה, ואם אין בו שום סימן שטות שפטי"א⁴⁸. אכן האמת הוא

שער הצינון

(ס) פרי"מגדים, והובא בפתח-תשובה חשן-משפט סימן לה: (מא) אלהי רבה ודרך-חיים (כט) ס"תא"ם ובאר היטב: (לז) מגן-אברהם, דלא כאל"ה וזוטא: (לח) פרי"מגדים וסו"תא"ם: (לג) ברי"י וסו"תא"ם: (לג) פשוט: (לה) אחרונים: (לז) ברי"י וסו"תא"ם: (לב) מגן-אברהם בשם מהרי"ל ואל"ה רבה ודרך-חיים: (ל) פרי"ח: (מ) ס"תא"ם בכלל סו:

הלכות ברכות סימן נה

י אם נער אָהד נולד בכ"ט לאָרד ראשון משנה מעברת, ונער אָהד נולד באָרד שני באָהד בו, ושנת י"ג (מג) אינה (יא) ניא) מעברת, אותו שנולד בכ"ט לאָרד הראשון צריך להמתין (מד) עד כ"ט לאָרד בשנת י"ג להיות בן י"ג שנה, ואותו שנולד אחריו באָהד השני יהיה בן י"ג שנה בינן שהגיע אָהד באָרד של שנת י"ג: הגה ומי שנולד באָרד ונעשה בר-מצוה בשנת העבור (מה) אינו נעשה בר-מצוה עד אָרד השני (תשובת מהרי"י מינן סי' ט'): **יא** *עברין שעבר על גזרת העבור (מו) או שעבר עברה, אם (מו) לא נדוהו נמנה למנן עשרה: **יב** *מנדה, *אין (י) מצרפין אותו לכל דבר שצריך עשרה. ואכל מתר להתפלל בבית-הכנסת שהוא שם, אלא-אם-כן פּרשו להחמיר עליו ככך: **יג** *צריך שיהיו (מו) כל העשרה במקום (יג) (מט) אָהד ושליח-עבור עמהם. והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוץ,

שערי תשובה

התפללו עשרה כ"א בחירי (ולאו דוקא כ"א בפני עצמו אלא שלא נצטרפו, רק מקצת התפללו לבד ומקצת לבד), פרה מנחה קדוש וקדשה, ואצ"ל שנתחברו עשרה נמד אינם יכולים לחזר ולהתפלל, ואם התפללו היו ברכה לבשלה: רק הויא דאיכא מי שלא התפלל התפלל הוא והם עוזין אמון אחריו כו', המג"א הביא בקצרה בסי' טו, וע"ש מ"ש דאי ליכא ששה שלא התפללו לא התפלל ש"ץ בלחש כו'. ועין בעטרת-אונגים שם בשם הגאון מרי"ה יושע ז"ל: (י"א) מעברת, עבה"ט. ומ"ש השי"י כיב במעיל-צדקה סי' כא, ובקפוד-העדה ר"פ קמא דמגלה שם הוסיף דאם נולד בשנה פשוטה אינו נעשה בר-מצוה עד אָרד שני, והוא דבר הרמ"א ופרי"ח כאן שחולק על מהר"ש הלוי. ועין בשו"ת בית-אפרים חלק אה"ע סימן נט. ועין בלבוש ובא"ר סי' טרפה ובני-אפרים סי' תחסא. וכתב בחשוכת בי"ח סי' קמח שאם נולד בר"ח והיתה חסרה ונעשה השנה שלמה לית לן קה. וכתב הא"י דאם בשנה שנולד היה

באר היטב

א"צ להמתין, מ"א: (יא) מעברת. כתב המ"א ל"ד אלא ה"ה אם שנת י"ג מעברת, אותו שנולד באָרד ראשון נעשה בר-מצוה באָרד השני כמ"ש בהג"ה ע"ש, ולא עין במקור הדין, דתנתה רמ"א היא מתשובת מהרי"י מינן סי' ט דכתב בפשיטות ופסק דאף אם הולד בשנה מעברת באָרד ראשון ונעשה בר-מצוה בשנה פשוטה הוא נעשה בר-מצוה אחר מי שנולד באָרד שני, וכן מי שנולד באָרד בשנה פשוטה ונעשה בר-מצוה בשנת העבור, אינו נעשה בר-מצוה עד אָרד שני, מ"מ כתב בזה"ל: ונראה לי פשוט במי שנולד בשנת העבור באָרד ראשון ואחר נולד באָרד שני וכשנת י"ג היה ג"כ עבור, או ודאי היינו אומרים הולד בראשון יהיה בר-מצוה באָרד ראשון והשני באָרד שני, היא ברורה והאי ברורה, תשובת שכות-יעקב ח"א סי' ט, וכן הפנהג"ש פשוט אצל כל בעלי ההדוּאָה וכן הסכים להלכה למעשה הגאון מוה' דוד אופנהיים זצ"ל דלא פמ"א, וכ"כ הא"י וכ"פ הפרי"ח ע"ש. עוד כתב המ"א: מי שנולד ביום א' דר"ח כסלו וכשנעשה בר-מצוה חשוון חסר ור"ח כסלו אינו אלא יום א', לא נעשה בר-מצוה עד ר"ח, דהא עדין לא מלאה לנו שנה עד שיעבור כ"ט יום מחשוון דבינן י"ג שנים שלמות ע"ש. גם זה גרס שלא עין שם בחשוכה, כי שם באר דין זה להדא, ע"ש. ועין סי' תחסת סי' לענין י"א ע"ש. ועין סי' ב"ד סי' שו: **(יב) מצרפין**. דוקא אם נתנה מחמת עברה אבל אם נתנה מחמת מומן מתר לצרף לכל דבר שבקדשה כמ"ש ביו"ד סי' שלד סי' ק"ג וסי' ק"י ע"ש. ופרי"ח פסק דאפלו על עסקי מומן לא היו מצרפין אותו לכל דבר שבקדשה ע"ש: **(יג) אָהד**. היו ט' בבית וא' תוך הפתח כהן, מצטרפין, מהרי"ק"ש, ופרי"ח חולק עליו.

באור הלכה

דבררי המגן-אברהם, דרכי מהרי"ל אינם רק למאן דאמר דקטן המשל בצריסה מצטרף, אבל לפי מה דקמא לן דקטן המשל בצריסה אינו מצטרף, חנה ושוטה לא עזיפי מקטן המשל בצריסה, ואם יבין פשוט דהוא הדין לתקלה אינם יכולים לקדם אפלו בשעת החתונה, ודע עוד, דהוא הדין אם היה פקח בתולדה אלא שאחר-כך נעשה חרש שאינו שומע ואינו מדבר, גם-כן ככלל שוטה (תשובה 564) פמ"ג ביו"ד סימן א' בש"ד סק"ב. ומי שהוא עתים חלים ועתים שוטה, בעת שהוא חלים הרי הוא פקח לכל דבריו [ח"מ בסימן ל"ה סיפ' ט'] * כנגדה וכו', ואם היה שלא בשביל עברה רק בשביל מומן, מתר להצטרף עמו לכל דבר שבקדשה [כ"י בשם הרשב"א וכן משמע בע"ת וא"י דלא כפרי"ח וכן משמע בממ"ג]. ואם היה מחמת שעבר על גזרת העבור, גם בבית-יוסף מודה, עין שם: * אין מצרפין וכו'. עין ב"ט ביו"ד-דעה סימן שלד סיפ' קטן ב דוקא אם פרשו אז שלא יצטרף, אבל מלשון הפוסקים לא משמע כן, עין בבית-יוסף ובבאור הגר"א. אחר-כך מצאתי בספר שכתב-יהודא ביו"ד-דעה סימן שלד שגם הוא תמה עליו בזה. כתב

משנה ברורה

אָהד. לאו דוקא יום, אלא כיוון שנכנס תחלת היום משנת י"ד, ואפלו שעה אחת ואפלו רגע אחת, סגי; ואפלו נולד בסוף יום ראש-השנה, כיוון שצדין הוא ודאי יום, נעשה בן י"ג שנה בתחלת ליל-ראש-השנה של שנת י"ד [אחרונים]. ואם היה בין-השמשות בעת הלידה, (לט) דייגין לה לספק ואוליין לחמרא בכל דבר שהוא מדאורייתא⁵⁶⁵: **י (מג) אינה מעברת**. אבל אם בשנת י"ג היה גם-כן עבור, או בנדאי היינו אומרים הולד בראשון יהיה בר-מצוה באָרד ראשון והשני באָרד שני [הסכמת אחרונים, דלא כמ"א]: **(מד) עד כ"ט לאָרד**. דמהו דתימא שייחשב האָרד הראשון שנולד בו במקום שקבט, וכיון ששיגיע כ"ט בשבט בשנת י"ג יהיה נעשה בר-מצוה, קא משמע לן דלא אמרינן כן: **(מה) אינו נעשה**. אף-על-גב דכרך כתב המחבר, סעיף ט, דחדש העבור בכלל, מכל מקום הנה אמינא דוקא בגולד בחודש אחר, כגון

בראש-חדש ניסן, ושנת י"ג מעברת, אין נעשה בר-מצוה עד ראש-חדש ניסן, אבל נולד בראש-חדש אדר, הנה אמינא דנעשה בר-מצוה בראש-חדש אדר ראשון, קא משמע לן דאָרד ראשון לא נקרא אָרד, (מ) אלא חדש העבור מקרי⁵⁶⁶, שהרי אין קורין את המגלה באָרד ראשון, ואנן בעינן י"ג שנים שלמים. מי שנולד ביום ראשון בראש-חדש כסלו, והיו אז שני ימים ראש-חדש, וכשנת י"ג היה חשוון חסר וכסלו אינו אלא יום אָהד ראש-חדש, אף-על-פי-כן (מא) אינו נעשה בר-מצוה עד ראש-חדש כסלו. ומי שנולד בראש-חדש כסלו ולא היה רק יום אָהד ראש-חדש, ובשנת י"ג היו שני ימים ראש-חדש, (מב) נעשה בר-מצוה ביום ראשון בראש-חדש⁵⁶⁷: **יא (מו) או שעבר עברה**. כתב הפרי-מגדים: דוקא עברה שעבר לתאבון, אבל להכעיס אפלו בדבר אָהד, או שהוא מומר לעבודת-גזולים או לחלל שבת בפרהסיא⁵⁶⁸, דינו כעכו"ם ואינו מצטרף: **(מז) לא נדוהו**. אפלו (מג) עברה שחכיב עליה מיתה, והשעם: דכתיב בעֶבֶן חֶטְא וְיִשְׂרָאֵל, אף-על-פי שחטא ישׂראֵל הוא ובקדושתה קאי. וכת הנקרא קראים, (מד) אינם מצטרפין לעשרה, שאינם מודים בתורה שבועל-פה, וכל מי שהוא (מה) כופר בתורה שבועל-פה אין מצטרף לכל דבר שבקדשה⁵⁶⁹: **יג (מו) כל העשרה**. ואפלו אם אינו רואין אלו את אלו, כיון שהם בבית אָהד⁵⁶⁰ [אחרונים], אבל אם מקצתם בחדר זה ומקצתם בחדר אחר, אינם מצטרפין אף-על-פי שהפתח פתוח ביניהם, (מו) משום דאין שם פרצה, והפתח גופא כמחצה חשוכה והיו לה שני בתים; (מו) ואפלו כשאין דלת ביניהם, כל שהם בשני רשות ואין רואין זה את זה אין מצטרפין. ויש (מז) מחמירין אפלו בראיין⁵⁶¹: **(מט) אָהד**. היו תשעה בבית ואָהד בפקה, (מט) יש אומרים דמצטרף⁵⁶² (נ) ויש חולקין. קש"ש תשעה במקום אָהד, ואָהד אחר היולדן שפורסין לצניעות, מצטרפין⁵⁶³; ודוקא אם פרשו לצניעות בעלמא, אבל אי איכא תפלין

שער הציור

(לט) פשוט: (מ) לבוש: (מא) נקנת הגדולה, מגן-אברהם, דרך-החיים: (מב) בית, אליה רבה, ר' עקיבא איגר, דרך-החיים: (מג) דבמעשה דצבן היה חלול שבת שחכיב סקילה, כפרש רש"י ביהושע: (מד) כגן-גבורים מפארהדור: (מה) מפארהדור: (מו) מלקטן סעיף טז: (מז) פרי-מגדים: (מח) עין בשערי-תשובה: (מט) מהרי"ק"ש, ותפרי-מגדים מצדד גם-כן כמותו: (נ) פרי תדש:

הלכות פְּרָבוֹת סִימָן נה

ביאורים ומוספים

[ביה"ד ד"ה הוא כשונה]

גפ"ן בקלל שט"ה יחשב⁵⁴.

54) וחולה שמחמת חליו אינו שומע ואינו מדבר ועתיד לחזור למצבו הראשון ולשמוע ולדבר, כתב בשו"ת חתן סופר (א"ח ח"ב סי' יח אות ג) שמצטרף למנין.

[משנ"ב ס"ק מב]

דינין לה לְסַפֵּק וְאֲזַלְיָן לְחַמְרָא כְּבֵל דְּכָר שְׁהוּא מְדַאֲרִיתָא⁵⁵.

55) ולענין זמנה של סעודת בר מצוה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' כו) שכיון שמדין ספק דאורייתא מתחייב בכל המצוות כבר מהיום הראשון, אם כן יום זה הוא הגורם את חיובו מן התורה בעול המצוות, ויש לשמוח באותו היום.

[משנ"ב ס"ק מה]

קָא מְשַׁמֵּעַ לֵן דְּאָדָר רֵאשׁוֹן לֹא נִקְרָא אָדָר, אֶלָּא חֲדָשׁ הַעֲבוּר מִקְרִי⁵⁶ וכו', נַעֲשֶׂה בְרִמְזָה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן דְּרֵאשׁי חֲדָשׁ⁵⁷.

56) ולענין התענית ביום שמת בו אביו או אמו, כתב השו"ע לקמן (סי' תקסח סי') שיתענה באר שני, והרמ"א שם השיג שיש אומרים שיתענה בראשון ויש מחמירים להתענות בשניהם, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק מא) שנחלקו מה נחשב סתם אדר. ומה שלא השיג כאן הרמ"א, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ג סי' קס) שהעיקר כדעה שסתם אדר הוא אדר שני, וכמו שסתם המשנ"ב כאן.

57) ואם נולד בשנה מעוברת בל' אדר ראשון שהוא היום הראשון של ראש חודש אדר שני, ושנת הי"ג שלו היא שנה פשוטה שבה חודש אדר תמיד חסר, כתב בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' קנא) שנעשה בר מצוה בל' שבט שהוא היום הראשון של ראש חודש אדר, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ח וח"ח סי' ז), אמנם סיים שלקולא יש להתיישב בדבר. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (בירור הלכה ח"ד סי' נה עמ' ג) שיש להחמיר שדינו כספק מל' שבט עד ראש חודש ניסן. וכן דעת הגר"שז' אויערבך (בירור הלכה שם) שכיון שזו מחלוקת אם נעשה גדול בל' שבט או בראש חודש ניסן, למעשה יחמיר כשתי השיטות את החומרות שבגדול ושבקטן.

ואם נולד בשנה פשוטה בל' שבט ושנת הי"ג שלו מעוברת, כתב בשו"ת בנין ציון (שם) שנעשה בר מצוה בל' אדר ראשון. מאידך, בספר מבן שמואל (להגר"ש הומינר, סי' ו) כתב בשם המהר"ל דיסקין והגר"ש סלנט שנעשה בר מצוה בל' שבט. דעת הגר"שז' אויערבך (אשי ישראל פט"ו הע' כו) שלחומרא יש לנקוט כשיטת הבנין ציון הנ"ל, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קה).

ומי שנולד באמריקה בא' ניסן ובגיל י"ג שנים נמצא באוסטרליה שהיא מעבר לקו התאריך, וכיון שכן הוקדם זמנו ביום אחד ושם כבר ב' ניסן, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"א סי' עה) שנעשה בר מצוה בב' ניסן באוסטרליה שאו א' ניסן באמריקה (והוסיף שם שכל זה דוקא כשנוסע מאמריקה לאוסטרליה בכיוון מערב, שאז כשעובר את קו התאריך יש הפרש של יום שלם, אבל כשנוסע בכיוון מזרח שבוךר נסיעתו מתקצרים הימים ועד שמגיע לאוסטרליה יש הפרש של שש עשרה שעות, אז נעשה גדול לפי התאריך של אוסטרליה). והוסיף (שם סי' עו) שכן הוא גם להיפך, אם נולד בא' ניסן באוסטרליה ובגיל י"ג שנים נמצא באמריקה, נעשה בר מצוה בערב ראש חודש ניסן של אמריקה שהוא א' ניסן באוסטרליה (וגם בזה כתב שתלוי אם נוסע לכיוון מערב או למזרח, וכנ"ל). וכן הורה הגר"ח"פ שיינברג (תאריך ישראל סי' יב אות טו) לענין הנוסע מאמריקה לאוסטרליה. מאידך, דעת הגר"שז' אלישיב (תאריך ישראל שם אות יז) והגר"ח קניבסקי (תאריך ישראל שם הע' כו) שלכאורה הולכים

לפי המקום שבו נמצא עכשיו, גם אם לפי המקום שבו נולד עדיין לא מלאו לו י"ג שנים.

ואם נעשה בר מצוה בליל רביעי, ובאותו לילה עבר את קו התאריך ושם הוא ליל שלישי, שהוא קודם זמן גדולות, דעת הגר"ח קניבסקי והגר"ח"פ שיינברג (תאריך ישראל שם אות יא) שכיון שנעשה גדול שוב אין חזר לקטנותו.

[משנ"ב ס"ק מו]

או שְׁהוּא מוֹקֵר לְעִבּוּדֵי-גְלוּלִים או לְחַלֵּל שֶׁבֶת כְּפֶהֱסָא⁵⁸.

58) ולענין מחללי שבת בזמנינו, כתב החו"א (א"ח סי' פו ס"ק יד, וי"ד סי' ב ס"ק כה) שיש לרובם דין תינוקות שנישבו ולא דין מומר, וכתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' כג וח"ב סי' יט) שאם באו עתה להתפלל, יש מקום להתיר לצרפם לכל דבר שבקדושה, כגון קדיש וקדושה וברכו, וכן לחזרת הש"ץ יש לצרפם בשעת הדחק כדי להוציאם ידי חובה באם אינם יודעים להתפלל. אמנם מעלת תפילה בציבור, מסתבר שלא יחשב על ידם. והסתפק שם מה הדין לענין צירופם לקריאת התורה.

מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ט אות ה) כתב שאינם מצטרפים למנין, וכן הורה הגר"ש אלישיב (שיעורי מן הגר"ש אלישיב ברכות כא, ב) שאינם מצטרפים למנין, ואף לא לענין קדיש וקדושה, ודינם כנכרים לכל דבריהם. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קסו) שמחלל שבת או מי שנשא נכרית, אין לצרפו למנין, וביאר (ח"ח סי' קעב), שאף שמעשה אבותיהם בידיהם, מ"מ מי מהם אינו יודע משבת קודש ובפרט בארץ ישראל. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' סה) לענין מי שנשא נכרית, שאין לצרפו למנין, ואין בזה היתר של תינוק שנשבה, וחמור דינו ממהלל שבת, כיון שרוב ישראל אין נכשלים בזה.

דעת הגר"שז' אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות י) שרצוי שלא לצרפם למנין ולכל דבר שצריך עשרה, ובמכתב נוסף כתב הגר"שז' אויערבך (קובץ מבקשי תורה חט"ו עמ' רמה), שבמקום הצורך יש לסמוך על אלה שכתבו שבזמנינו שהפרוץ מרובה על העומד הרי הם כתינוקות שנשבו, ואפילו אם הם יודעים מעט, מ"מ קל הדבר בעיניהם לחשוב שזה מותר, ולכן אם אפשר להתפלל במקום שיש מנין אנשים כשרים ברור שהדבר עדיף, אך בשעת הדחק יש להקל. ועוד בפרטי דין 'תינוקות שנשבו' בזמנינו, ראה מה שכתבנו לקמן סי' תקיב ס"ק ב.

ולענין מומר לתיאבון, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג שם) שמותר לצרפו. וכן הוסיף בשו"ת אור לציון (שם) שאם הוא מתבייש לחלל את השבת לפני אדם גדול, כיון שיש דבר המונע ממנו לעבור איסור, יש להקל בזה, וכן כתב המשנ"ב לקמן (סי' שפה ס"ק ו) שבאופן זה נחשב כמהלל שבת בצינעה. עוד כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ט סי' ג), שמי שאינו יודע כלל מענין יום טוב או כיצא בזה, כגון העולים מרוסיה וכדומה, הרי הם כתינוקות שנשבו, וכן כתב בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' לב).

[משנ"ב ס"ק מז]

יָכַל מִי שְׁהוּא פּוֹפֵר כְּתוּרָה שְׁבַע-לְפָּה אֵין מְצַטְרֵף לְכָל דְּכָר שְׁבַקְדָּשָׁה⁵⁹.

59) ולקמן (סי' קכו ס"ק ב) כתב שאם אנו יודעים שהוא כופר בתחיית המתים או שאינו מאמין בגאולה העתידה, וכל שכן אם אינו מאמין בתורה מן השמים או בגמול ועונש, אפיקורס גמור הוא ואסור להניחו להיות ש"ץ.

מילואים הלכות פְּרָכוֹת סִיּוֹן נר נה

המשך מעמוד 170

[משנ"ב שם]

הַמְגַן אֲבָרָהָם בְּסִיּוֹן סֵט וְרָלָד לֹא פָתַח בְּנֵי וכו', הַסְּפִימוּ הָאֲחֵרוֹנִים
הַהֶבְנוֹן שְׂיִאֲמָרוּ⁽⁸⁾ אַחֲרֵיכֶם מִזְמוֹר אִוּ שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים⁽⁹⁾ וכו', הַלְעֲנִין
פְּסוּקֵי דְזִמְרָה⁽¹⁰⁾.

(7) אלא סובר שצריך שיהיו עשרה בשעת אמירת הפסוקים. וכתב
המשנ"ב לעיל (סי' נד ס"ק ט) שאף לשיטות אלו אין צריך שכל העשרה
יאמרו את הפסוקים, ודי במה ששנים או שלשה יאמרו את הפסוקים.
וראה עוד מה שכתבנו שם.

(8) אף שכתב "שיאמרו" בלשון רבים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי'
נא) שאין לדקדק מכאן שצריך שכל הציבור יאמרו את המזמור או
הפסוקים, וכמו שנתבאר בהערה הקודמת, אלא ישתקו הציבור וישמעו

את הפסוקים. וכן הוכיח ממה שכתב המשנ"ב לקמן (סי' תקפ"א ס"ק ד)
לענין סליחות בשם הא"ר, שאם אין עשרה בעת אמירת 'אשרי',
יאמרו אחר כך שלשה פסוקים כשיש עשרה. והא"ר עצמו כתב,
שיאמר החזן שלשה פסוקים.

(9) ושלשה פסוקים אלו, כתב השערי אפרים (שער י סמ"ד בפתחי
שערים) שצריך שיהיו מפרק אחד, ולא מכמה מקומות, וראה מה
שכתבנו לעיל סי' נג ס"ק יא.

(10) אמנם לעיל (סי' נג שם) סתם כדעת הדרך החיים שאם לא היו
עשרה בשעת אמירת פסוקי דזמרה או בשעת אמירת ישתבח, לא
יאמר קדיש, ולא הזכיר את שיטת הפמ"ג שחולק בזה.

הלכות פְּרָכוֹת סִיּוֹן נה

המשך מעמוד 170

היא שיאמר בעשרה, והוא מחסר דבר זה, ועוד, שבעצם עזיבתו את
מקום השראת השכינה נחשב כעובד ה'.

[משנ"ב ס"ק יז]

כְּמוֹ שֶׁהִתְחִילוּ כְּבֹר בְּעֶשְׂרָה וְיִכּוּלִין לְהוֹצִיא אַחֲרֵיהֶם⁽²⁶⁾ עַד
שְׂמוֹנֵה עֶשְׂרֵה אֶפְלוּ בְּפִתּוֹת מַעֲשְׂרָה⁽²⁷⁾.

(26) וממה שכתב שיש בכוחו של הש"ץ להוציא אחרים גם כשיצאו
מקצתם, מוכח שנשאר להם דין ציבור, אולם מדברי הביה"ל לעיל (ס"ב
ד"ה ומכל מקום) נראה שפקע מהם דין ציבור, ראה מה שכתבנו שם.

(27) היינו, שלענין שירוציא הש"ץ אחרים ידי חובתם בברכות קריאת
שמע, כתב הרמ"א לקמן (סי' נט ס"ד) שאין מוציא את היחיד כשאין
עשרה מתפללים. ועל כך כתב כאן המשנ"ב, שאם אמרו קדיש וברכו
בעשרה ויצאו מקצתם, יכול הש"ץ להוציאם ידי חובתם, שנחשב
הדבר שהתחילו בעשרה.

[משנ"ב ס"ק יח]

כִּינּוּן שֶׁהִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רַם וְאֶפְלוּ רַק בְּ"אֲבוֹת" לְבָד⁽²⁸⁾.

(28) וממתי נחשב שהתחיל, כתב הא"א (בוטשאטש, סי"ב) שהוא משעה
שאמר 'ברוך אתה ה'.

אבל) בשם התשב"ץ, שהיינו דוקא אם אירע הדבר באקראי בעלמא,
אבל כשעושים כן תדיר, נראה כפריקת עול, וכמעט שניתן לומר
שעליהם נאמר 'ועוזבי ה' יכלו' ח"ו.

[ביה"ל ד"ה ומכל מקום]

אם העשירי עבר והלך⁽²⁴⁾ וכו', כינון דבלאו הכי ליכא עֶשְׂרָה לְהִשְׁרָא
הַשְּׂכִינָה⁽²⁵⁾.

(24) ואם התחילו הענין בפחות מעשרה, וכגון שלא שמו ליבם שאין
עשרה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יז אות ב) שרואי שלא נחשב
בכך לתפילה בציבור.

(25) מלשון זה דקדק בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' ז) שטעם הירושלמי
הוא שאם התחילו בעשרה ויצא אחד, אין כבר השראת השכינה כלל
ואין זו תפילה בציבור, ולכן נקרא 'עובד ה', ואף על פי כן הדין הוא
שגומרים את התפילה, וכן ביאר העמק ברכה (נשיאת כפים אות א)
בדעת הירושלמי. אמנם, החזו"א (או"ח סי' קלו ס"ק ה) כתב שיש
לתפילה זו דין תפילה בציבור, כגון להוציא את היחיד ידי חובתו, ואף
על פי כן נחשב הוציא כעובד ה', אף שלא חיסר בהשראת השכינה.
ובטעם הדבר ביאר בשו"ת שבט הלוי (שם), שצורת דבר שבקדושה

הלכות פְּרָכוֹת סִיּוֹן נה

המשך מעמוד 170

שאם הוא בכתב האב סומכים על זה לענין ירושה, אך בכתב של אדם
אחר לא מועיל.

ולסמוך על הנער עצמו האומר שכבר נעשה גדול, כתב הכף החיים
(ס"ק נח) בשם סידור בית עובד [דיני קדיש סיט'] שאין לסמוך עליו, אך
כתב שלדעתו אם הנער מיושב בדעתו וירא ה', הריהו נאמן. וכן הורה
הגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פט"ו הע' ל) שאפשר לסמוך עליו, כיון
שהוא דבר שעתיד להתגלות, וגם ירא הוא לשקר פן ישמע אביו ויגער
בו [וגם שבזמנינו כל נער יודע את גילו המדויק].

(52) אלא אם כן יש שני עדים, כמו שכתב לקמן סי' תקע"א ס"ק ה.

(53) ולענין לצרפו למנוח, כתב האורח נאמן (ס"ק יט) שאפשר, כיון
שהוא ספק דרבנן. ובתורת חיים (סופר, ס"ק ב) כתב שאפשר לצרפו
בצירוף הטעם שיש המתירים לצרף קטן.

בברכת המזון שהיא מדאורייתא עד שנדע שהביא שתי שערות, וראה
מה שכתבנו בשעה"צ שם (ס"ק יט).

(50) שם כתב המג"א שאם בדקוהו ונמצא שאין לו שתי שערות אין
מצרפים אותו לזימון, ואין אומרים שמתברר שהיו לו שערות ונשרו, וכן
כתב במשנ"ב שם (ס"ק כז) וכן משמע לעיל (סי' נג ס"ק כה). אכן, כאן
כתב שאפילו אם רואים שאין לו שערות חוששים שמא היו לו ונשרו.

[משנ"ב ס"ק מא]

וְאֵבִיו מְהִימֵן עַל זֶה⁽⁵¹⁾ וְלֹא אִישׁ אַחֲרָיִם⁽⁵²⁾ כו', דְּסַפְקָא דְאִוְרְיָתָא
הוּא⁽⁵³⁾.

(51) ואפילו אם הוא נראה קטן מכפי הגיל שאמר האב, כתב לקמן (סי'
תקע"א ס"ק ה) שהאב נאמן.

ולענין אם נמצא כתוב תאריך הלידה, כתב הט"ו (ח"ו"מ סי' רעז ס"א)